

Te Peretitenira'a *No Porinetia farani*

PIHA PUTURA'A PARAU 'API ***Mahana toru 07 no 'atete 2019***

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau

Turu 'i te mau 'oire : moni tauturu 'a te DDC nô te faahotu 'i te mau 'oire

'Ua haamana te 'Apooraahau 16 aniraa tauturu 'a te mau 'oire. Te tapura faufaa 'amui titauhia nô tâ râtou mau 'opuaraa tei te tai'o 1 475 miria toata 'e amo te Fenua 'e 624 mirioni toata.

'I roto 'i te tuhaa amohia 'e te Fenua, 402 mirioni toata nô nâ 'opuaraa 'e 8 tarenahia, nô 2019, 'e te tomite arata'i 'i te mau Parau faa-au 2015-2020 'i te rururaa nô te 22 mâti nei. 'Ua numerahia 'e 930 598 239 toata nô te 'aua natura 'i raro a'e 'i te mana 'o te mau 'oire. 'E 5 'opuaraa nô te mau tororaa 'auri pape :

Haapahuraa pape ûa, 'e te tâma'aroraa miti tai 'i Takaroa ; 'o te faarahiraa ia 'i te haapahuraa pape 'e te monoraa 'i te mau tao'a mâtini haama'aro tai pûpûhia mai na 'e te Etaretia 'a Ietu Metia 'i te mau mahana hope'a nei ;

Te tahi, 'o te mâ'imi haereraa 'i raro 'i te fenua 'i te mau punavai 'i Moorea, Maiao 'e Popora. 'E mau rave'a 'âpî te faa'ohipahia nô teie tapura 'ohipa nâ ni'a 'i te manu tautau, nâ teie mau mâ'imiraa 'e faa'ohie 'i te mau 'ôraa pape 'e fana'ohia 'e te huiraatira. Nâ roto 'i te 'i teie parau faa-au 'e te BRGM 'o te arata'i mai 'i teie tapura 'ohipa, 'ua tâhō'ê nâ 'oire 'e piti nei 'i tâ râua tapura faufaa.

'Ua fârii ato'a te 'Apooraahau 'i te faaroaraa 'i te tororaa 'auri pape viivii 'i Popora 'e te faturaa mai 'i te mau pereoo pehu nâ te 'oire 'o Mahina. Te moni titauhia nô teie mau 'opuaraa 'e 310 mirioni 'e amo te Fenua 137,776 mirioni toata.

Te tahi tauturu 'a te Fenua nâ roto atu 'i te DDC, 'ua haamana te 'Apooraahau 155 689 mirioni toata nô te hô'ê tapura faufaa titauhia 'e 281 106 mirioni. 10 mirioni tauturu 'i ni'a 'i te faufaa titauhia 25 128 475 toata, nâ te 'oire 'o Rimatara nô te fatu mai 'o ia 'i te mau tauihaa rarahi, pereoo pâni, hivi...

Te tâtâ'iraa môrî purumu 'a te 'oire 'o Tairapu-Hitiaaotera. Te tapura faufaa titauhia 46 629 224 toata te tauturu 'a te Fenua 18 651 690 toata 'e te tahi tuhaa amohia 'e te Hau farani.

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf - 40 47 20 00

Te tahi tapura 'ohipa tāmaraa 'i te viivii 'o te mau fenua fatuhia na 'e te nuu, te vâvâhiraa 'e te faaneheneheraa 'i tauâ fenua nei tapura 'ohipa 'e amohia 'e te 'oire 'o Arue. Titauhia 'e 263 973 832 toata. 'E fâna'o te 'oire 'o Arue 'i te tauturu 'a Porinetia 'i ni'a 'i te faito 'e 66 258 mirioni toata, tauturu ato'a mai te Hau farani, 'i te faito 'e 78 5 mirioni. Nâ roto 'i teie mau tauru moni te haapâpû mai nei 'i te mau pa'epa'e tamau 'a te Hau fenua 'i te mau 'oire, 'i Porinetia tâato'a nei.

Tamau noa te faataimeraa fâriihia na nâ te mau fatu poe pârau 'o Takaroa

'I 2014, 'ua mou roa te 'imiraa poe pârau 'i Takaroa 'i te 'ati faatupuhia 'e te Vaitia. 'Ua topa roa te haruraa pârau 'e te mau pârau pâtia, 'ua ma'i haerehia te mau pârau ora nâ roto 'i te mau tuhaa tairoto 'e 'ua topa roa te faito poe.

Tae mai 'i teie mahana te vai noa nei tauâ ma'i nei faatupuhia 'e te Vaitia 'i Takaroa. Aore-â te haruharuraa pârau 'i maita'i mai 'e te îti noa nei-â te faa'apu pârau. 'Ua faaoti te 'Apooraahau 'e tāmou-â 'o ia i te haapae 'i te titau 'i te târahu tuhaa tairoto nô te matahiti 2019 nei.

'Avariraa 'i te tautai rori nô 2019 'i Toau, Kauehi 'e Fakarava

'E mea râhui te tautairaa rori 'ia-au 'i te faaueraa mana 'a te 'Apooraa 'a Porinetia nô te 22 'o atopa 2012 'e te faaotiraa mana 'a te 'Apooraahau nô te 25 'o eperera 2013.

'Ua 'iritihia na te tautairaa rori 'i 2018, 'e 27 taata tautai tuhahia 'e 4 motu, 'o tei tapihoo 'e 6 594 rori târa'i, faitohia 1 865 kiro nô te tai'o moni ra 17,2 mirioni toata. Te moni kiro 'i 2018 ra 'e 9 747 toata (1 244 toata hau 'i te kiro 'i 2017 ra).

'Ua mau mai 'e piti tomite tî'âau nô teie 'avariraa tautai rori nô Fakarava, Toau 'e Kauehi. Tâ râtou tapura 'ohipa 'o te tai'oraa ia 'i te feiâ tautai 'e te feiâ târa'i rori 'e te turama pâpûraa 'i te mau faaueraa tautai 'e te faito kiro faaotihia 'e 'ohi, nô nâ motu 'e toru nei. 'Ia 'euhe ato'a mai 'e tae roa atu râtou 'i ni'a 'i te mau 'oti'a tautairaa faataahia, 'e te hi'opo'araa 'i te raveraveraa rori hou te tapihooraa 'i roto 'i te mau 'ona 'e fatu ra 'i te pâtana hoo rori ('e 4 'ona tei tapurahia 'i teie mahana).

'O teie tei haamanahia 'e te 'Apooraahau :

- Te mahana 'avariraa tautai 'e tae atu 'i te 31 'o atopa 2019 ;
- Te faaotiraa 'i te tai'o 'e te rau huru rori 'i te motu hô'ê ;
- Te haapâpûraa 'i te 'oti'a tairoto 'e tautaihia, te faaheporaa, hô'ê 'i ni'a 'i te toru 'o te 'aanoraa tairoto 'o te motu te fâriihia.

'Ia aurarohia te tuhaa faaherehere 'e te animara pâruru 'o te tuhaa pâruru (biosphere) 'o te 'oire 'o Fakarava.

Te faito kiro 'i faaotihia 'e te 'Apooraahau tei te au te aniraa 'a te tomite tî'âau, tei te au ato'a 'i te tai'oraa 'i ravehia 'e te piha 'o te faufaa moana 'e tei tautaihia nâmua atu. Tei tape'ahia mai râ 11 600 rori 'o te nehenehe 'e 'ohi nô nâ motu 'e toru.

Fânauhia 'i 2017, te fâ 'a te taatiraa Initiative Polynésie

Fânauhia 'i 2017, te fâ 'a te taatiraa Initiative Polynésie française 'o te mâ'imi 'e te faaitoitoraa 'i te faatupuraa 'ohipa nâ roto 'i te rahuraa, te tura'iraa 'aore râ te faahoturaa 'i te mau taiete rii na'ina'i (TPE-PME), te 'afa'iraa 'i tâ na turu 'i te mau rahuraa taiete 'e te horo'a tarahuraa moni mâ te 'ore 'e titau 'i te moni taime 'e mâ te 'apee tamau 'i te feiâ 'e amo 'i te mau 'opuaraa faatupu 'ohipa.

'I 2018, 'e 40 taiete tei fâna'o 'i teie tauturu 'i ni'a 'i te faito 'e 40 mirioni nô te hô'ê faa'ohiparaa faufaa 'amaui 'e 522 mirioni tei ô 'i roto 'i te 'imiraa faufaa 'a Porinetia. 'Ua farii te 'Apooraahau 'e faataa 19,5 mirioni nô tâ na tereraa 'ohipa e 'e 75 mirioni nô te pa'epa'e 'i tâ na 'afata hôro'a 'aitarahu hanahana.

Tauturu moni nô te tereraa 'ohipa 'a te ADIE

Te taatiraa nô te hinaaro faatupu (ADIE), fanauhia 'i 1989, haamauhia 'i Porinetia 'i 2009, 'e tauturu moni nei e te 'apee nei 'i te feiâ 'e 'imi nei 'i te 'ohipa 'aore râ 'e fana'o nei 'i te RSPF 'e te 'opua ra 'e faatupu 'i tâ na taiete 'e 'aore 'e nehenehe 'e 'aitarahu 'i te fare moni.

Te vai nei tâ na piha 'ohipa 'i Tahiti, 'i Moorea, 'i Raromatai, tuhaapae, Tuamotu 'e, mai mâti 2018 'i Taiohae. 'I 2018, 'ua tauturu te taatiraa nei 1315 'opuaraa (758 'i roto 'i te mau motu 'ê atu 'ia totaiete) 'ua piri 'i te 683 mirioni tei ho'i 'i roto 'i te 'imiraa faufaa 'a te Fenua.

Te fâ 'e tapapahia 'e te ADIE 'e tauturu 1 450 'opuaraa faati'araa taiete 'âpî 'i Porinetia nô 2019. Nô te reira 'e faataa te Fenua 'e 35 mirioni tauru nâ te ADIE.

Te rave'a tauturu 'i te mau taiete : 'e turu te Fenua 'e 6 taiete

Nâ roto 'i poritita pa'epa'e 'i te faa'ohiparaa faufaa, 'ua faaoti na te Fenua 'e piti rave'a tauturu 'i te mau taiete :

'A tahi te tauturu nô te mau faturaa tauihia nâ te mau taiete rii na'ina'i (AEPE) nô te 'apee 'ia râtou 'i roto 'i te fati'araa 'e te faahoturaa 'i tâ râtou 'imiraa ;

Te piti 'o te rave'a, tauturu 'i te faatupuraa 'e te haamaita'iraa 'i te mau faretoa na'ina'i te mau fare tāmāaraa (APCR) nô te 'apee 'ia râtou 'i roto 'i tâ râtou 'opuaraa haamaita'i 'i tâ râtou vâhi 'ohiparaa.

'Ua fârii te 'Apooraahau 'e faataa 'e 4 242 000 toata tauturu, te moni papa titauhia nâ teie mau taiete 'e 6, 13 611 000 toata. Nâ roto 'i teie tauturu 'a te Fenua 'e fâna'o 'e 4 taata rave 'ohipa.

'E tauturu te Fenua 'i te faati'araa taiete nâ te tamarii 'o te fenua 'e fatu 'i te parau tû'ite teitei

Te hinaaro rahi 'o te Fenua 'e tauturu 'i te faati'araa 'ohipa nâ tamarii 'o te fenua 'o tei manuia 'i te parau tû'ite toro'a teitei nô te pu'e matahiti hâpiiraa 'e 5 'i muri mai 'i te BAC 'i Farani anei 'i te tahi atu anei fenua 'e te 'imi noa nei-â 'i te 'ohipa.

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

Te tauturu nâ te tamarii fenua parau tû'ite teitei 'ei tauturu nō te faati'araa taiete 'aore râ nō te hoo mai 'i te hô'ê taiete ti'a 'ena nâ te tamarii tahiti raro mai 'i te 35 matahiti. Teie tauturu 'e 30% 'o te moni papa, 'i te aroaro hope'a 'e 6 mirioni, fana'o ato'a râ 'o ia 'i te mau faa'oreraa tute.

Te ti'aturihia nei 'e rahi a'e teie faaôraa 'ohipa nâ roto 'i te faati'araa taiete 'ia faa-au-hia 'i te 'ohipa tâ 'ava'e, te fifi ia 'e vai nei nō te tamarii tahiti 'i fatu 'i te parau tû'ite toro'a teitei. 'Ua fârii te 'Apooraahau 'e faataa 'e 29,5 mirioni toata nō te tauturu 'e 5 tamarii tahiti parau tû'ite toro'a teitei, nō te hô'ê faa'ohiparaa moni papa 136 mirioni. Nâ roto 'i te tauturu 'a te Fenua 'e matara mai 'e 4 fare taote niho (2 'i Moorea, 1 'i Papeete 'e 1 'i Huahine) 1 taote ma'i 'i Taravao.

'E tauturu te Fenua 'i te tapihaaraa mâa hotu 'o te fenua nei

Nâ roto 'i te faaâtiraa 'i te hoo 'o te punu pua'atoro hâmanihia'e te taiete COPA 'i te fenua nei 'e te taupûpû 'o te haapauraa 'i tâ na mâa, 'Ua faaoti te 'Apooraahau faa'ohipa 'e piti rave'a tauturu :

- Te tapa'oraa 'i te taiete COPA 'i ni'a 'i te tapura 'o te mau taiete 'o te fenua 'e fâna'o 'i te faa'oreraa tute 'oti'a 'i ni'a 'i te tahi mau tauihaa poro'i 'e faa'ohipahia nō te taviriraa mâa 'i Porinetia nei ;
- Te tâ'oti'araa 'i te 'âpî, 'i ni'a 'i te faito 15% 'o te moni punu pua'atoro hâmanihia 'i te fenua nei.

Nâ roto 'i teie faaotiraa 'e maita'i mai te 'âpî 'e topa ato'a ra te tarifa 'i roto 'i te mau toa. Nâ roto 'i teie tauturu 'a te Fenua 'e ora mai 'e 26 ti'araa 'ohipa.

Faa'âpîraa 'i te mau parau faa'î faa'iteraa tute 'i ni'a 'i te 'aanoraa faretoa, te tute 'i ni'a 'i te hoo nō te mitoraa 'e te tute 'i ni'a 'i te mau taiete

'Ua vauvau te Mono Peretiteni 'i mua 'i te 'Apooraahau 'i te mau parau mana 'âpî 'e faa'îhia nei 'e te mau fatu pâtana 'o te fenua nei nō tâ râtou mau tute.

Tei ni'a iho 'i teie mau parau mana 'âpî te mau faaueraa mana 'a te 'Apooraa 'a Porinetia 'ia-au 'i te 'opuaraa ture 'a te Faatereraa Hau. Tei ni'a iho, te tute 'o te 'aanoraa faretoa 'ua faatopahia mai tâ na tute nō te pa'epa'e 'i te faahoturaa, 'i roto 'ihoa râ 'i te mau motu.

Te piti, te huru 'o te faa'iteraa tute 'o te 'aimamau, tute faahia nō te mitoraa, 'o te faa'ohipahia 'i tetepa nei, te vai nei hô'ê rēni hau 'e te faa'oreraa tute fâriihia nō te mau vaiharo 'aore 'i tâtihotahia.

'E 'inaha, nō te faa'ohieraa 'ohipa 'a te Piha faatere 'o te mau tute 'e te Piha titauroa tute (DICP) 'o te tâpupuraa 'i te mau taiete 'i Porinetia nei, 'i ni'a 'i te parau faa'î 'o te pû'ohuraa 'ohipa a te mau taiete 'e piti 'irava 'âpî. 'E faa'ite te mau taiete 'i te tapura 'o tâ râtou taiete 'e mau ra hau atu 'i te 10% 'o tâ râtou moni papa totiare, nâ reira te tapura 'o te mau taiete 'e fatu ra 10 a'e %.

Haamaita'iraa 'i te papature 'a te mau uitie 'e te mau faaô faa-horeo-hia

'Ua faatae te Faatereraahau 'o Porinetia, 'ei faaho'iraa mana'o, nâ te Apooraa Matutu Ti'arau 'e Mata û'i 'o Porinetia 'i te hô'ê 'opuaraa ture Fenua nô te faa'âpî 'i te papature 'a te mau uitie tiripuna 'e tō râtou mau faaô faa-horeo-hia 'i Porinetia nei.

Nâ te faaueraa mana 'a te 'Apooraa 'a Porinetia nô te 20 'o atete 1992, 'e faature nei 'i te toro'a uitie tiripuna 'e te mau faaô faa-horeo-hia 'o te ti'a roa 'ia tauî faa'âpîhia nô te haamaita'i 'i tâ râtou 'ohiparaa nô te huiraatira. Nô teie 'opuaraa ture Fenua 'o te haafaufaraa ia 'i te mau rave'a faaôraa 'i ni'a 'i teie toro'a, hâmani 'i te hô'ê papature uitie tâ 'ava'e 'e hô'ê faaô mana hi'opo'a, 'e te haamauraa 'i te hô'ê piha toro'a nâ te mau uitie tiripuna 'e te faanahoraa 'i te hi'opo'araa 'i te mau piha 'ohipa.

Rururaa mâtâmua roa 'a te tomite matutu 'o te mau tere pahi 'o te mau motu

'I te 7 'o tiunu 'i ma'iri, 'ua pututu nô te taime mâtâmua roa te tomite hi'opo'a 'i te mau pahi 'e tere nei 'i roto 'i te mau motu, 'e faaueraa mana nâ te 'Apooraa 'a Porinetia nô te 14 'o titema 2017 tauihiia 'ei patana 'e te mau faaheporaa 'ei 'ohipa tauturu huiraatira te utaraa nâ te moana 'i roto 'i te mau motu.

Tâ na fâ 'o tahi roa, 'o te haaputu 'e te haapurororaa ia 'i te turamaraa 'o te 'imira faufaa 'e te mau tai'o tere 'e vai 'i te pae 'o te utaraa nâ te moana, 'e nehenehe ai 'e 'apee 'i teie pae toro'a. 'E vauvau te peretiteni 'o te tomite 'i te parau haapaa 'i mua 'i te 'Apooraahau 'e faarevahia atu ai 'i roto 'i te 'Apooraa 'Aa Porinetia farani.

'I 2018, 'e tai'ohia 'e 21 pahi taiete tivira 'e 'ohipa nei :

- Ni'a Mata'i : AREMITI 5, AREMITI FERRY, TEREVAU
- Raro mata'i : HAWAIKI NUI, TAPORO 6 'e TAPORO 7
- Raro mata'i noa : MAUPITI EXPRESS 2, TE HAERE MARU 4 'e 7
- Tuhaa pae : TUHAA PAE 4
- Matuita : ARANUI 5 'e TAPORO 9
- Tuamotu tooa o te râ : KOBIA 3, DORY, MAREVA NUI 'e ST XAVIER MARIS STELLA 3 'e TAPORO 8
- Tuamotu-Maareva : NUKU HAU, St XAVIER MARIS STELLA 3 'e TAPORO 8

14 taiete 'e fatu nei 'i teie mau pahî. Te tahito 'o te tahi 'o teie mau pahi 'e 27 matahiti, 'e mea rahi te area 'e te mau pahî 'âpî 'e te mau pahî tahito atu 'e 40 ia matahiti, (te tahito hope'a fâriihia 'e 42 matahiti). 'I 2018, 1 793 400 horopâtete tei utahia nâ te moana 'i roto 'ia Porinetia, 'o te nuuraa 'e 6% ia faa-au-hia 'e 2017 ; 99% tei ni'a noa 'i te rēni Tahiti-Moorea.

'I te pae 'o te utaraa ferêti, 'e 5% te toparaa 'ia faa-au-hia 'e 2017 438 648 tane ferêti. Teie râ, 'i i'a 'i te 10 matahiti 'ua 'itehia te maraa tamau, 'e te hô'ê maraa rahi 'i 2016-2017 te tumu 'o te mau paturaa rarahi Telsite 2 'i Moururoa 'e te hotera 'i Nukutepipi. Te tane 'e utahia 'i te tere haere 'e 80%, 'e te tere ho'i 'e 20%.

Te moni faa'ohipa 'i 2016, a te mau taiete pahî 'ua hau atu ia 'i te 10 miria toata, te moihaa 'ohipa tei te 10,6 miria toata. Mai 2013 'e 2016 'e 25% te maraa 'o te horopâtete 'i utahia te nuuraa 'e 3%.

Te vairaa 'i teie mahana, te mau 'opuaraa 'e te mau fifi. 'I ni'a mata'i, 'e 2 pahî horopâtete 'e ferry 'o te nehenehe 'e pâhono 'i te 'i te maraa 'o te huiraa'ira, 'inaha 'ua fârii-â te Hau fenua 'e piti aniraa pâtana :

Te pahî AREMITI 6 a te taiete SNC AREMITI 'o te uta 'e 550 taata 'e 'e 5 pereoo. 'e haamata tō na mau tere 'i te rôpû 'o 2019 nō te mono 'ia AREMITI 5.

Te pahî TEREVAU PITI 'a te taiete SAS Terevau piti, 675 horopâtete 'e 'e 65 pereoo 'e tere ato'a 'o ia 'i Raro mata'i. 'e haamata tō na mau tere 'i te hope'a 'o 2020.

'I Raro mata'i, 'ua horo'a te Hau fenua 'i te mau parau faati'a nō nâ 'opuaraa 'e piti 'ia-au ihoa 'i te rēni faauerā nō te mau tere haere 'o te nunaa :

Te pahî ra LE POLYNESIEN 'a te taiete SARL Global Cargo Fret Transport de Tahiti (GCFTT) nō te rēni Tahiti-Raromatai nâ Moorea atu 'i te tapae. Te roa 'o te pahî 110 metera, 'e uta 'o ia 'e 595 taata 'e 449 piha taoto- faa-au-hia nō 2021.

'O TEREVAU PITI taime ra 'e tere ato'a 'o ia 'i Raromatai (Maupiti ato'a) 'i te mau tau faaearaa hâpiiraa. 'e haamata 'o ia 'i 2020.

Te fifi rahi 'o te tere tamau ia 'i Maupiti, 'o te mau pahi a te Hau noa teie 'e tere nei hô'ê taime 'i te 'ava'e. 'E parau faati'a 'âpî tei horo'a hia nâ taiete MAUPITI EXPRESS 2 'o te tere pinepine 'i Maupiti, 'e 4 tere nō te mau mahana taa'ê, 'e te mau faeraa hâpiiraa 'e 9 tere te îti roa.

'I matuita mâ 'o tei fana'o mai 'i te mau uâhu pahî 'i Nuku Hivan Ua Pou 'e Hiva 'Oa, tapaeraa nō Aranui 5 'e Taporo IX. Te ani mai nei tō Matuita 'ia faatopahia te mau tarifa 'i te pahi Te Ata 'o Hiva 'e tere nei 'i te mau motu apato'erau, 'e te ani ato'a mai nei 'i te hô'ê pahî nō te mau motu 'apato'a 'o Matuita . ta vai nei 'hô'ê 'opuaraa nō reira. Te tahi aniraa, 'ia tau i rii 'o Aranui 'i tâ na tarena tere nō te parau 'o te pârururaa 'i te natura.

'I Tuhaapae mâ, 'o te rava'i 'ore ia 'o te faato'eto'e 'i ni'a 'ia Tuhaa Pae 'e fifi tamau teie nō râtou. Te haapâpû mai nei râ te fatu pahî 'e tae mai tâ na mau 'afata faato'eto'e 'i teie mau mahana nei. Te aniraa rahi, 'ia hamauhia te piti 'o te pahî. Tei roto 'i te piiraa tata'u teie 'iritiraa mâtete 'o tei tuuhia 'i eperera 2018 'aita râ 'e taiete 'e 'ana'anatae ra 'i ni'a 'i teie rēni. 'O Rapa ato'a teie 'e ani mai ra 'ia hi'opo'a maitehia te tiêraa 'iri'iri nō Tupuai mai 'i oa râtou, 'e 'ia feruriria te tahi utaraa taata 'e tamarii hâpii, tō râtou fifi 'o te 'ore ia 'e tahua manureva.

'I Tuamotu 'e Maareva, 'e rave rahi taupupuraa 'i itehia, te mau vâhi fâriiraa pahî 'i Rairoa, hô'ê noa pahî te ô 'i ni'a 'i te uâhu. Te tapae mai nei ho'i te mau manuâ râtere. Te âpiapi nei te uâhu 'i te râtere 'e te tauihaa ferâti pahi, te mau taiete faaori râtere. Te ani nei te Tavāna 'o Rairoa 'ia tâtâ'ihia te uâhu 'i Avatoru nō te vata rii mai te uâhu 'i Ohotu. 'Aore ho'i 'e rave'a hivi tauihaa, 'e titauhia ia te moihaa 'a te 'oire nō te huri 'i te tauihaa 'i uta 'e te faatomoraa 'i te mau poti ferâti.

Taa'ê atu 'i te utaraa ferêti 'e te horopâtete, 'e faretoa ato'a te mau pahî. Te faahapahia nei râtou 'i te hoo moni rahi, 'e 'inaha aita tō te huiraa'ira 'e hororaa 'ê atu. 'E fârererei nei râ ho'i teie mâtete 'i te au nō te huiraa'ira, 'inaha 'e mâa 'âpî noa te tapae mai nei 'i o râtou. 'I te pae 'o te mau horopâtete, te maita'i mai nei tō râtou tere nâ Tuamotu. 'E mea faufa te tere pahî nâ roto 'i te mau motu 'o Tuamotu mâ 'i te mau motu mo'emo'e ihoa râ.

'E piti pahî 'âpî te tae mai 'i 2020 nō Tuamotu, nâ te taiete DORY 2 'e te taiete SNC Agnieray et Cie 'o te mono 'i te 'ia DORY 1. 'E uta teie pahî 178 taata 'e 'e 28 'i roto 'i te mau piha

ta'oto. Te pahî ra TIA'I a te taiete Agnieray 'o te mono 'i te pahî ra TUAMOTU FISH, hô'ê-â ia faito 'e te DORY 2, 178 taata 'e 28 piha ta'oto. 'E uta ato'a mai 'i te î'a mai Hao mai. Nô teie mau 'opuaraa, te pâhono ra ia 'i te hinaaro rênihia nô te mau utaraa 'e vai 'e a tau 'ia-au 'i te aniraa 'a te huiraatira 'i te pae 'o te utaraa taata 'e te monoraa 'i te mau pahî 'o tei tahito roa (hau atu 'i te 30 matahiti nô TUAMOTU FISH 'e 40 matahiti nô DORY) 'e monohia râua 'e piti nau pahî 'âpî roa.

Tauturu moni nâ te taiete Vaihiti

'Ua fârii te 'Apooraa 'e tauturu 'i te SCA Vaihiti, nâ ni'a 'i te mau faaueraa mana tauturu 'i te 'amaa faa'apu nô te faanaho 'i te hô'ê tâpû fenua.

'Ua faati'ahia mai teie taiete 'i 1999, 'e te 'opua nei 'e vaere nô te haamaita'i 'i te hô'ê fenua nô te faati'a 'i te mau tâmarû faa'apu mâa 'e te faturaa mai 'e toru tura fârii pape 'e hô'ê pâmu 'e tere 'i te ito mahana. 'Ua fârii te 'Apooraahau 'e hôro'a 1 157 938 toata 'e 60% ia 'o te moni faa'ohipa.

Pâruru 'aia natura : tauturu mono nâ te taatita Coral gardeners

'Ua fârii te 'Apooraahau 'e horo'a 'i te tauturu moni 1 400 000 toata nâ te taatiraa Coral gardeners, nô tâ na tarêni hâpii 'i te 'aia natura, te faa'apuraa to'a 'e te tâmâraa 'i te taioto.

'E taatiraa 'âpî roa teie 'o tei hinaaro 'e fatu mai 'i te mau tauihaa rii nô te faanaho 'i te hô'ê fare horo'ahia mai 'e te hô'ê taata, 'i reira 'o ia 'e fârii mai ai 'i te mau piahi 'e te huiraatira 'e 'anaanatae 'i te 'atu'atu 'i te 'aia natura. Te 'opua ato'a nei 'e faa'apu 'i te mau to'a mâ te hi'opo'ahia 'e te mau 'aivânaa, nâ reira te tâmâraa 'i te mau taioto 'o Moorea.

Te rave'a nô te utaraa piahi

'Ua faaoti mana te Apooraahau 'e âmo te Hau fenua 'i te mau utaraa piahi 'o Porinetia tâato'a 'e tere hâpii nei 'i Tahiti 'e Raiatea. 'E aniraa teie nô roto mai 'i te taatiraa 'o te mau metua tamarîi hâpii 'e te mau piahi iho, 'ia tauturuhia tô râtou mau tere hâpiiraa, parau mau, 'e tapura faufaa teimaha teie nô te mau 'utuâfare.

Te tauturu nô te hâpiiraa teitei, 'e piti huru tauturu nô te piahi 'i reira : 'o râtou tei tapurahia 'i te hâpiiraa teitei 'a Porinetia, 'e te mau hâpiiraa tuârua, 'e fâna'o nei râ 'i te hâpiiraa teitei. 'Ia-au 'i te faito moni faa'ohipahia 'i 2016/2017, tei ni'a 'i te tai'o 'e 4375 piahi, te tuharaa : 3819 piahi 'i te hâpiiraa teitei 'i Outumaoro 'aore 'e moni pûtê 'e 1314 'i roto 'i te mau fare hâpiiraa tuârua 'e 'i te CCISM. 'I roto 'ia ratou, 'e 427 'e fana'o nei 'i te moni pûtê nâ roto atu 'i te 'ia Porinetia.

'I numera ato'a râ 'i te mau tai'o nô 2016-2017 : 'e 22 tu'ite numera, 42 DUT GACO 'e TC (hâpiiraa teitei 'i Bordeaux), 313 parau tû'ite toro'a teitei), 465 hâpiiraa toro'a 'e 74 'i te hâpiiraa reo Conficius.

Te faanahoraa 'o te mau utaraa 'hô'ê tere haere 'e hô'ê tere ho'i 'i te mahana hâpiiraa. 'I Tahiti nei, 'o te hô'ê tareta tâtau te hôro'ahia 'aita 'e faitoraa 'i te atea, nâ reira rahiraa tere, nô te matahiti te hepetoma nâ reira te hope'a hepetoma mai te peu 'e tere te mau pereoo uta taata 'i te tapati nâ reira te mau mahana tapati farani. 'E piti faa'âpîraa 'i te mau titeti,

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

teie nô te haapâpû 'i te tâmau 'o te piahi 'i tâ na hâpiiraa 'e tupu te faa'âpîraa 'i tenuare nô te faatere atu-â 'i tô na mau tere amohia te Fenua.

Nâ tô Moorea, 'e rave mai ihoâ 'i te mau hora pahî 'e tei te au 'o tâ râtou mau hora hâpiiraa. Nâ tô Raiatea 'e Tahaa, tei te mau hora pahi ihoa ia 'o te haamauhia 'e te mau fatu pahi, te vâhi pâpû 'ua tu'ati tâ râtou mau hora pahî 'e te mau hora hâpiiraa. 'Ua faataahia 'e 70 mirioni toata 'i 'eperera nei.

Haamauraa 'i te piha hâpiiraa reorau Farani - Tahiti 'i roto 'i te mau fare hâpii tuâtahi 'e te mau Pû fârii taure'a 'âpî (CJA)

Te ture arata'i hâpiiraa 'a Porinetia haamanahia 'ei ture Fenua 'i te 13 'o tiurai 2017 e parau ra 'ia haamau 'i te rave'a tano nô te hô'ê hâpiiraa reorau. Te parau faa-au nô atopa 2016 'i rotopî 'ia Porinetia 'e te Hau farani 'e turu ra 'i te reira rênî poritita hâpii 'ia turu'i ihoa 'i ni'a 'i te hâpii reorau. 'Ia haamauhia te rave'a nô te haafaufaa 'i te reo fenua 'i te tamarii hâpii 'i te na'ina'i roa raa ra, 'o te fâ teitei 'e te faufaa 'o te poritita hâpii 'a Porinetia 'e hau atu-â tô na faufaa raa, nô te hâpiiraa, 'e nô te faaoraora 'i tô na iho reo tumu.

Te tahi, nâ roto 'i te mau tuâtapaparaa 'a te mai 'aivanaa, 'ua pâpû 'ia hâpii 'i te reo 'ê'ê mai te na'ina'iraa 'e teitei ato'a te manuiaraa hâpiiraa. Te tahi te ani rahi nei 'o Porinetia 'i te mau 'orometua hâpii reo Tahiti.

'E mea nâ reira te mana'oraa hia 'e faataa hô'ê hora hâpii reo Tahiti 'i roto 'i te mau piha 'a Porinetia. Nâ reira te hâpii reo nâ roto 'i te reo 'i roto 'i te mau tuhaa reo farani reo tahiti 'e 'ia 'aifaito te hora hâpii nô nâ reo 'e piti.. nô te reira mana'o, 'e 'opua ai te Faatereraahau 'ia faa'ohipahia teie 'opuaraa 'i roto 'ii te mau hâpiiraa tuâtahi 'a te hau, 'e te mau pû fârii nei 'i te mau taire'are'a 'âpî CJA, 'e 'ia 'aifaito te hora hâpii reo farani reo tahiti, 'i teie tomoraa hâpiiraa 2019/2020.

Nâ roto 'i te faaotiraa mana nei 'a te 'Apooraahau 'e nehenehe ai 'e haamau 'i te hô'ê pu'etau tamataraa hâpiiraa reo farani reo tahiti 'e te 'aifaito 'o te hora nô nâ reo hâpii 'e piti. 'E haamau hia mai te hô'ê tomite hi'opo'a nô te tere aumaite 'o teie 'opuaraa nâ na 'e horo'a 'i te mau turamaraa.

Tauturu moni nô te tereraa 'ohipa a te mau taatiraa tu'aro 'e te û'i 'âpî

'Ua fârii te 'Apooraahau 'e toru aniraa tauturu nô 2019 nô te 'amuitahiraa tu'aro 'e te û'i 'âpî 'i ni'a 'i te faito moni nei 'e 9 216 500 toata :

- 'Amuitahiraa Tahitienne de surf 3 972 500 toata ;
- Hâpiiraa taputô tâpône 630 000 toata ;
- Taatiraa ti'a'o'e Tiki Club 244 000 toata ;
- Taatiraa UCJG 4 370 000 toata.

-0-0-0-0-0-

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00